

Deborah Chambers, A SOCIOLOGY OF FAMILY LIFE: Change and diversity in intimate relations.

Polity Press, 2012., 240 str.

Autorica knjige *A Sociology of Family Life: Change and Diversity in Intimate Relations (Sociologija obiteljskog života: Promjena i raznolikost u intimnim odnosima)* objavljene 2012. godine, Deborah Chambers, predavač je na engleskom sveučilištu u Newcastlu (*Media and Cultural Studies (MaCS) at Newcastle University, England*). Do sada je samostalno objavila još dvije knjige: 2001. godine *Representing the Family* te 2013. godine *Social Media and Personal Relationships: Online Intimacies and Networked Friendship*.

U fokusu njenog istraživačkog interesa je multidisciplinarno područje unutar kojeg se susreću sociologija, mediji i kultura.

U knjizi *Sociologija obiteljskog života: Promjene i raznolikost u intimnim odnosima* autorica razvija teoriju o intimnosti posredovanoj medijima nudeći tako jedan novi kulturološki pristup u istraživanju obitelji.

Slično radu britanskih sociologa Chrisa Jenksa i Phila Scrantona koji kritički preispituju krizu i disfunkciju suvremene obitelji, autorica kritički propituje i istražuje utjecaj javnog diskursa na intimu pojedinaca. Kako danas živimo u vremenu u kojemu je ono intimno sve više izloženo javnom diskursu, a mediji postaju glavni agenti socijalizacije u društvu doista je potrebno zapitati se koja je uloga obitelji i medija te kakav je njihov međusobni utjecaj u suvremenom društvu? Traženje odgovora na to pitanje ujedno je i glavni razloga odabira ove knjige za prikaz.

Sadržaj ove knjige, osim sociolozima, posebno bi mogao biti zanimljiv pedagogima koji u okrilju medijske pedagogije nastoje pojasniti povezanost i odnos medija i čovjeka u komunikacijskom procesu te utjecaj medija na formiranje identiteta. Knjiga bi također mogla biti zanimljivo i vrijedno štivo odgajateljima, socijalnim radnicima i svima onima kojima je obitelj i odnosi unutar nje u fokusu profesionalnog i stručnog interesa.

U ovom kontekstu obitelj predstavlja zajednicu osoba koje su jedne prema drugima u posebnom i jedinstvenom odnosu, ne nužno u biološko/reproduktivnom smislu već u psihološkom, emocionalnom, odgojnom, stambenom, financijskom, socijalnom i drugom smislu. Chambers, istražujući filmske i televizijske prikaze obitelji, obitelj u vijestima i popularnim medijima, osobito reklamama i u privatnim obiteljskim foto albumima ukazuje na važnost medija i medijske prezentacije u popularnoj kulturi. Mediji su početkom 90-ih pobudili veliki interes istraživača. Jedan od prvih, ozbiljnijih studija o utjecaju medija na popularnu kulturu bila je ona Patricia Holands *What is a Child?: Popular Images of Childhood*. Odabirući i analizirajući medijski kontekst za 100 fotografija koje su prikazivale djecu u različitim fazama odrastanja i situacijama djetinjstva Holands je pokazala koliko je velik utjecaj medija na pojedinca, njihovu percepciju stvarnosti te stvaranje mišljenja o određenoj stvarnosti. Chambers, koristeći obitelj i medije kao ključne pojmove, vješto povezuje mikro i makro društvene razine kako bi što jasnije predočila međusobnu povezanost i odnos dvaju različitih svjetova, javnog i privatnog, intimnog. Ovakvi pristupi proučavanju društvene zbilje zasigurno su posljedica konsenzusa unutar sociologije osamdesetih godina dvadesetog stoljeća o potrebi analitičkog povezivanja makro i mikro aspekta društva zbog porasta interesa za probleme osobnog identiteta i svakodnevnog života unutar suvremenih socioloških teorija.

Autorica je 9 poglavlja, napisanih na 250 stranica teksta, sadržajno podijelila na dvije cjeline. U prvoj cjelini (Poglavljja 1.- 5., str. 14-114) autorica nas vodi kroz najpoznatije klasične, sociološke pristupe proučavanja intimnih odnosa, roditeljstva i djetinjstva s kraja 19. i početka 20. stoljeća kako bi nam na kritički promišljen način prikazala razvoj pojedinaca i

društva te međusobnu povezanost i utjecaj privatne, obiteljske i intimne sfere sa javnom, globalnom, ekonomskom sferom društva u cjelini.

U drugoj cjelini (Poglavlja 6.-9. str. 114- 187) koristeći metodu slučaja (case study approach) autorica, uspoređujući primjere iz različitih zemalja, naglašava globalni utjecaj migracija i reproduktivnih tehnologija na stvaranje raznolikih veza između pojedinaca.

Na kraju knjige dodane su Bilješke (*Notes*), Bibliografija (*Bibliography*) s navedenih 633 respektabilna literatura naslova i izvora te Kazalo (*Index*).

U uvodnom poglavlju (*Introduction*) kratko i sažeto prikazani su problemi koji su nastali kao posljedica snažne želje za više jednakosti i ravnopravnosti u društvu kao cjelini. Na individualnoj razini ta želja rezultirala je stvaranjem novih, partnerskih zajednica i odnosa među ljudima koje su dovele do promjena društvene funkcije obitelji. Reprodukcijska i regulacijska seksualnog ponašanja, primarna socijalizacija mladih te emocionalna stabilizacija odraslih, briga i zaštita o članovima obitelji, ekonomska funkcija, zaštita zdravlja samo su neke od funkcija koje se mijenjaju, neke od njih nestaju, a nastaju nove, mijenja se i njihovo međusobno značenje i rang važnosti.

Sve veća prepoznatljivost takvih veza i životnih zajednica u javnom životu bila je okidač za uzbunu u međunarodnim političkim, vjerskim, akademskim i medijskim krugovima, smatra Chambers. Kako bi donekle držali pod kontrolom ta raznolika zajedništva (*living arrangements*) među pojedincima vladajući ih pokušavaju pravno standardizirati koristeći pojam *obitelji* ne bi li simbolom tradicije i stabilnosti pronašli rješenja za današnje mnogobrojne socijalne probleme.

Ključna pitanja postavljena u ovoj knjizi su: 1) ima li dovoljno dokaza koji će poduprijeti utjecajnu ideju o demokratizaciji obitelji i intimnih odnosa ili su i u ovom kontekstu rodne nejednakosti i dalje prisutne, 2) vodi li rastuća raznolikost u intimnim odnosima krizi privrženosti/predanosti i skrbi u zapadnim društvima, 3) potiču li istraživanja o istospolnim zajednicama revidiranje koncepta "obitelj" i 4) jesu li sociološke debate o obitelji etnocentrične?

U prvom (1) poglavlju Tradicionalni pristup obitelji (*Traditional Approaches to the Family* p.14-34) autorica prikazuje povijesni razvoj koncepta srod-

stvo i obitelj i korijene današnjeg poimanja ideja obitelji iz kojih izvire radovi klasičnih teoretičara Marksa, Engelsa, Parsonsa.

Sociološke teorije kasnog 19. i ranog 20. stoljeća pridonijele su održavanju biološkog i sociološkog diskursa te često dovodili do kontradiktornih okvira razmišljanja, smatra Chambers. S jedne strane obitelj se predstavljala kao univerzalna biološka jedinica, s druge strane sociolozi su bili preokupirani učincima socijalnih i ekonomskih promjena na obiteljske strukture. Sveukupno gledajući to je bio okvir koji se selektivno koristio kako bi autenticirao i legitimirao potvrđenu bračnu, monogamnu, patrijarhalnu, nuklearnu verziju udruženog partnerstva tretirajući sve druge oblike kao devijacije.

Početkom 90-ih godina dvadesetog stoljeća pod utjecajem demokratskih promjena mijenja se perspektiva poimanja društva. U drugom poglavlju (2) Individualizacija, intimnost i obiteljski život (*Individualization, Intimacy and Family Life*), koristeći se pojmom individualizacije, autorica prati promjenu fokusa i interesa istraživača koji više nije na obitelji kao društvenoj instituciji već na nizu praktičnih, dinamičkih situacija, izvan konvencionalnih (bračnih) zajednica, unutar kojih se razvijaju intimni odnosi. Definicija obitelji postaje sve više inkluzivna, konceptom obitelji se proširuje na sve više novih vrsta međusobnih odnosa. Pojam obitelji sve više se temelji na odnosima u kojemu su važniji osobni, individualni osjećaji međusobnog pripadanja i skrbi među pojedincima od društveno prihvaćene norme ponašanja. To ide u prilog Ogburnovoj analizi obitelji koja je pokazala kako je emocionalna zaštita, zadovoljenje i podrška jedina funkcija obitelji, za razliku o drugih funkcija koje su kroz povijest slabile, koja je jačala kroz vrijeme te da podaci o razvodima nisu pokazatelj raspada obitelji već znak sve veće važnosti funkcije emocionalnog zadovoljstva u njoj.

U sljedeća tri poglavlja: (3) Roditeljstvo i vrijednosti (*Parenting Practices and Values*), (4) Promjena prirode djetinjstva (*The Changing Nature of Childhood*) te (5) Obitelj i starenje društava (*Families and Ageing Societies*) autorica se osvrće na recentna istraživanja osobnih i obiteljskih odnosa u svjetlu roditeljstva, djetinjstva i starenja. Samo poimanje „dobrog“ roditeljstva nakon Drugog svjetskog rata kada su žene na tržištu rada počele preuzimati sve značajniju

ulogu doživjelo je značajne promjene. Razvodi i maloljetničke trudnoće, homoseksualni parovi koji nakon heteroseksualnih brakova skrbe o djeci nakon razvoda i mnoge druge, životne situacije stvaraju nova okruženja u kojima odrastaju djeca. Uključenosnost u roditeljstvo postaje kamen spoticanja koji sve više narušava kvalitetan odnos majki i očeva nakon razvoda što najviše osjete djeca tijekom odrastanja. Djetinjstvo je također doživjelo transformaciju intimnosti, odnosi roditelji – djeca postaju sve demokratičniji što dovodi do drugačije percepcije autoriteta i odnosa unutar obitelji. U naredna četiri poglavlja: (6) Globalizacija, migracija i intimni odnosi (*Globalization, Migration and Intimate Relations*), (7) Obitelj, plodnost i populacija (*Families, Fertility and Populations*), (8) Obitelj i nove reproduktivne tehnologije te (9) Nove smjernice: osobni život, obitelj i prijateljstvo (*New Directions: Personal Life, Family and Friendship*) autorica, koristeći ključne koncepte: globalizacija, posebice migracije i osobne zajednice, plodnost i reproduktivne tehnologije vrlo ilustrativnim i znalačkim načinom povezujući rezultate dosadašnjih istraživanja slaže studiju o promjenama koje doživljava pojedinac i društvo u zadnja dva stoljeća. Rasprave o promjenama u osobnom i obiteljskom životu dotiču se i sve većih obveza koje umjesto članova obitelji na sebe preuzimaju društvene

institucije, neke od njih su primjerice stipendiranja siromašnijih članova zajednice tijekom školovanja, institucionalnog zbrinjavanja starijih u domovima socijalne skrbi itd.

Zaključno bismo mogli reći kako je ova knjiga vrijedan doprinos raspravama o značenju i poimanju obitelji u društvenom životu koje se vode već desetljećima. Potrebno je naglasiti kako ovdje nije riječ o suhoparnom, apstraktnom razmatranju intimnih odnosa već o jednom konzistentnom nizu kvalitetno iznesenih problema koji ukazuju na svu kompleksnost odnosa privatne, obiteljske, osobne i intimne sfere života sa javnom, globalnom i ekonomskom sferom društva.

Na koji način će te nove veze i odnosi utjecati na razvoj identiteta ključno je pitanje za buduće istraživače kojima će multidisciplinarni pristup i rad D. Chambers zasigurno biti vrijedno i nadahnjujuće štivo

Bez obzira hoće li se čitatelji složiti s argumentima i ponuđenim odgovorima na postavljena ključna pitanja, važno je naglasiti da kakvo god bilo naše osobno shvaćanje obitelji i obiteljskog života ono utječe i na profesionalni život, a kao profesionalci moramo inzistirati na ljubavi i skrbi jednih za druge.

Franka Krajnović